

Hospodaření státu v roce 2023: druhá nejvyšší inflace v EU, vysoká rychlost zadlužování a reálný pokles HDP

26.8.2024 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Průměrná míra inflace dosáhla loni v České republice úrovně 12 % a byla tak druhá nejvyšší v Evropské unii. Druhá nejvyšší v EU byla i rychlost zadlužování Česka. Za poslední tři roky se veřejný dluh navýšil o dalších 50 % a loni přesáhl hranici tří bilionů korun. Hrubý domácí produkt (HDP) ČR reálně poklesl o 0,3 % a tvorba hrubého kapitálu o 6,8 %. Evropským premiantem je však ČR v nízké míře nezaměstnanosti. Loni nezaměstnanost v ČR dosáhla 2,6 %, zatímco evropský průměr činil 6,1 %. Konstatuje to Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) ve svém „Stanovisku k návrhu státního závěrečného účtu ČR za rok 2023“.

STANOVISKO NKÚ K NÁVRHU STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU ČR ZA ROK 2023

„Z hlediska většiny ekonomických ukazatelů nebyl rok 2023 dobrým rokem. V řadě z nich jsme zaostávali za průměrem EU. A i nejnižší míra nezaměstnanosti, kterou bychom na první pohled mohli vnímat pozitivně, v sobě skrývá velká rizika spojená se snižující se produktivitou práce,“ zhodnotil loňské hospodaření státu prezident NKÚ Miloslav Kala.

Jedním z klíčových faktorů, které způsobily reálný pokles HDP, byla nízká spotřeba domácností. Jejich kupní síla byla výrazně oslabena rostoucími cenami. Konečná spotřeba domácností tvoří téměř polovinu celkového HDP, ta však od května 2022 do listopadu 2023 vykazovala nepřetržitý meziroční pokles. Dalším negativním faktorem výsledku HDP byl reálný pokles tvorby hrubého kapitálu o 6,8 %, což ukazuje na opatrnost investorů a firem v době ekonomické nejistoty a vysokých nákladů na energie.

Průměrná 12% míra inflace v ČR byla o 5,6 procentního bodu nad průměrem EU. Ve srovnání se zeměmi Visegrádské čtyřky a EU měla Česká republika výrazně vyšší inflaci v oblasti elektřiny, plynu a tepelné energie. Na meziročním růstu cen se nejvíce podílely náklady na bydlení a energie. Vysoké ceny energií měly negativní vliv na průmyslovou výrobu a stavební práce.

Českému průmyslu nenahrávají ani celosvětové trendy. Automobilový průmysl začíná pociťovat globální přesun výrobních kapacit do Číny a dalších asijských zemí. Zatímco v Číně se loni vyrobilo o 17 % více motorových vozidel než v roce 2019, největší výrobce v Evropě Německo jich za stejné období vyrobil naopak o 12 % méně. V jiných zemích je pokles ještě markantnější – ve Španělsku o 13 %, ve Velké Británii o 25 % a ve Francii o 31 %.

Česká republika a Slovensko se dokázaly udržet na své pozici, a to díky přetrvávající konkurenční výhodě levné pracovní síly. Pokles výroby na tradičně silných evropských trzích ale ovlivňuje dodavatelské řetězce a v důsledku toho snižuje objem zakázek pro české výrobce automobilových komponentů. Změny pozic na globálním trhu tak ohrožují budoucnost této klasicky české domény. „Výstražněji už kontrolka pro český průmysl blikat nemůže. Globálním změnám se můžeme bránit jen velmi omezeně, a proto by byla namísto maximální rozpočtová omezitelnost a systémové reformy, které nám umožní být na ně připraveni. Nic takového se však neděje,“ upozornil prezident NKÚ Miloslav Kala.

Rychlost zadlužování ČR v letech 2020 až 2023 byla druhá nejvyšší v rámci zemí EU. Za tři roky se

veřejný dluh zvýšil o dalších 50 %. Tento nárůst výrazně převyšuje průměr EU, který je na úrovni 14 %. Růst zadlužení představuje další zátěž pro státní rozpočet v podobě nákladů na obsluhu státního dluhu. Ty v roce 2023 dosáhly 68 mld. Kč, což reprezentuje třetinu všech investic státu v daném období. Ministerstvo financí předpokládá, že do roku 2026 tyto náklady vzrostou o dalších více než 51 mld. Kč. Současně rostou výdaje státu – loni o 11 % – a mají navíc z drtivé většiny mandatorní nebo kvazimandatorní charakter. „Zakládáme si na velký problém. Bez razantních a okamžitých systémových změn, které by zvýšily efektivitu státu, se kondice českých veřejných financí nemá šanci přiblížit alespoň evropskému průměru,“ dodává prezident NKÚ Miloslav Kala.

Odlišná od státní kasy je situace územních rozpočtů. Jejich hospodaření skončilo v roce 2023 historicky nejvyšším přebytkem ve výši 72 mld. Kč. Černých čísel dosáhly jak kraje, tak obce. Kladné výsledky hospodaření samospráv se promítají i do zůstatku na jejich bankovních účtech. Na konci roku 2023 na nich vykazovaly územní rozpočty v součtu 482,5 mld. Kč, z toho cca 339 miliard obce a 65 miliard kraje. Tyto volné finanční prostředky ztrácely kvůli vysoké inflaci na reálné hodnotě.

Odbor komunikace

Nejvyšší kontrolní úřad

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/hospodareni-statu-v-roce-2023:-druha-nejvyssi-inflace-v-eu-vysoka-rychlost-zadluzovani-a-realny-pokles-hdp-id14180>